

Antero Leitzinger

Tutkija, VT
Maahanmuuttovirasto
antero.leitzinger@migri.fi

Kaksinaismoralismin pitkä historia

Ulkomaalaispolitiikassaan suomalaiset ovat jakautuneet kahtia yli sadan vuoden ajan. Autonomian aikana vasemmistolaiset suojelivat Venäjän vallankumouksellisia. Virolaissyntyiset Hella Wuolijoki ja Friedebert Tuglas ovat muistelmissaan kertoneet pakolaisyhteisöistä, jotka saivat nauttia Suomessa vapaamista oloista poliisin häiritsemättä kunhan kunnioittivat lakejamme. Sillä aikaa Venäjän turvallisuusviranomaiset etsivät Terijoen huviloista pommitehtaita ja murhauttivat oppositiopoliitikko Mihail Herzensteinin. Jopa kiinalaisia kävi Helsingissä linnoitustöissä ja lättiläiset pankkirosvot Tampereella ammuskelemissa. Näihin aikoihin vasemmisto suvaitsi ulkomaalaisia paremmin kuin oikeisto, joka kantoi huolta turvallisuudesta.

Vain 10–20 vuotta myöhemmin vasemmistolaiset sen sijaan paheksuivat oikeiston myötätuntoa inkeriläisiä ja itäkarjalaisia heimopakolaisia sekä venäläisiä emigrantteja kohtaan. Vasemmistolehdistä julkaistiin jopa rasistisia purkauksia Kronstadtista paenneista matruuseista ja syytettiin työnantajia saksalaisten mekaanikkojen värvämisestä halpityövoimaksi. Siitä seurasi työlupajärjestelmän kehittäminen.

Suomen ensimmäisiä kiintiöpakolaisia olivat kaksi entistä kenraalikuvernööriä, jotka presidentti Ståhlberg kutsui Suomeen. Oikeisto piti päätöstä kunniakkaana jalomielisyytenä, vasemmisto irvokkaana Suomen köyhiä ja maanpakoon joutuneita punaisia kohtaan.

Kun äärioikeisto teki virolaisesta Artur Sirkistä sankaripakolaisensa, äärivasemmisto ylisti saksalaista Bertolt Brechtii. Jatkosodan aikana IKL vastusti sekä kansalaisuuden

myöntämistä juutalaisille että Saksan pakkovärväystä paenneiden virolaisten päästämistä Suomen armeijaan, sotien jälkeen oli SKDL:n vuoro vaatia itäloikkarien palauttamista kommunistisiin kotimaihinsa. Kun 1970-luvun alussa työnantajajärjestöt suhtautuivat suopeasti spontaanisti tulleiden pakistanilaisten työnhakuun, työntekijäjärjestöt vastasivat suosittelemalla suunnitelmallista pakolaisten ottoa Chilestä.

Koko Viron väestön evakuointia suunniteltiin kummassakin maailmansodassa, inkeriläisiä otettiin vastaan kymmeniä tuhansia ja Miehikkälän internointileirin monikansallisille asukeille kaavailtiin pysyvää oleskelulupaa Suomeen. Tataarit suomenuttivat Koraanin ja rakensivat Järvenpään moskeijan jatkosodan aikana. Suomalaisen oikeiston oli myös kohtuullisen helppo hyväksyä 1990-luvulla Kosovon pakolaiset. Tänä päivänä harva muistaa, että niin albaanijalkapalloilijat kuin kurdipizzalähetitkin ovat muslimeja, joita ryhdyttiin vierastamaan vasta 2000-luvulla. Suomalaisilla on joskus ollut valmiutta venyä, eikä ainoastaan parhaimman sään aikaan.

Tämän päivän ulkomaalaispoliittisten asenteiden kaksijakoisuus ei ole uusi ilmiö, osat vain ovat vaihdelleet eri aikoina. Vasemmisto suhtautuu edelleenkin myönteisemmin humanitaariseen, oikeisto työperäiseen maahanmuuttoon. Oikeisto haluaisi päästä eroon katukuvaan tulleista kerjäläisistä, vasemmisto ulkomailta tulleista rakennusmiehistä. Uusi haaste on tuhansien kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden irakilaisien ja afgaanien jättäytyminen Suomeen luvatta. Lakeja pitäisi toki noudattaa, mutta jos todelliset resurssim-

me eivät riitä varmistamaan lainkuuliaisuutta, onko vika faktoissa vai fiktioissa? Sama kysymys pitäisi esittää silloinkin kun laeissa säädetään kauniita ihmisoikeuksia, mutta kansantalous ja demokratiassa tärkeä poliittinen tahto tekevät niistä huonon sään aikaan katteettomia lupauksia. Hurskauden ja hurskastelun ero on yhtä suuri kuin moraalin ja kaksinaismoralismin ero.

Ulkomaalaispolitiikkamme haasteena on löytää sellainen "talvisodan henki", joka kelpaisi kaikille "tolkun" kannattajille ja yhdistäisi puoluepukareita Li Anderssonista Jussi Halla-ahoön. Sen ytimenä olisi varmaankin rikollisten armoton palauttaminen ja kiintiöpakolaisten valinta heikoimmassa asemassa olevien parista, kansallisuuteen tai poliittiseen vakaumukseen katsomatta. Kun kaikkia käännetyksiä ei syystä tai toisesta saada pantua täytäntöön, olisi järkevää laillistaa koeajaksi nuhteettomasti käyttäytyneiden ulkomaalaisten oleskelu ja antaa heille reilu tilaisuus elättää itsensä rehellisellä työllä – ilman että se tulkittaisiin Suomen antautumiseksi tosiasioiden edessä ja ulkomaalaisten saavutetuksi eduksi. Ei pitäisi takertua sen enempää turvapaikanhakijoiden kuin valtioidenkaan muodollisiin oikeuksiin silloin kun emme tosiasiallisesti pysty tai halua jakaa hyvinvointiamme kaikille maailman ihmisille mutta emme liioin ampua laittomia rajanylittäjiä. On lapsellista riidellä siitä, olisiko kaksi vuotta sitten Suomeen tulleita nuoria terveitä miehiä pitänyt lainkaan päästää Tornionjoen tai itärajan yli ja onko kaiken pahan takana maailmanlaajuinen muslimien salaliitto vai Angela Merkel – vahinko on kumminkin jo tapahtunut ja jäljet pitäisi siivota unohtamatta, että Suomeen päässeet ulkomaalaiset ovat sittenkin etuoikeutettuja verrattuna miljooniin Syyriaan jääneisiin viattomiin naisiin ja lapsiin. Mutta kuinka järkevää on kasvattaa pakolaiskiintiötä samanaikaisesti kun Suomessa jo olevien ihmisten perheenyhdistämistä vaikeutetaan?

Ehkä olisi aika päästä ulkomaalaispolitiikassa poliittisen poukkoilun ja nokittelun, koru- ja iskulauseiden yli?

Kaksinaismoralismi on kuitenkin juurtunut syvälle sitten 1600-luvun, jolloin Suomeen pakeni uljaita protestanttisia uskonveljiä paavinuskoisten hirmuvaltaa samalla kun täältä puolestaan karkasi viheliäitä harhaoppisia ortodokseja. Yhden pakolainen oli toisen karkuri, yhden tyhjäntoimittaja toisen aivovuotoa.

Kun 400 vuotta sitten 1617 Stolbovan rauha laajensi Ruotsia itään, Savosta lähti uudisasukkaita niin itään Inkerinmaalle (savakot) kuin länteen Delawareen (metsäsuomalaiset). Vielä 200 vuotta sitten kesällä 1817 oma esi-isäni lähti Sveitsistä sotia ja nälkää pakoon – mitä ei enää äkkiseltään ajattelisi sveitsiläisten ongelmaksi. Jäi häneltä kyllä vaimokin, ehkei ihan vasten tahtoaan. Maastamuuttajia ei aina rakastettu sen enempää kuin maahanmuuttajiakaan ja heissä saattoi olla omaakin syytä. Ilmari Kianto pilkkasi 1911 Nälkämaasta muuttajia: "Raukat vain menköhöt merten taa!" Venepakolaisia kuitenkin lähti niin Viirasta 1944 kuin Vietnamista 1979. Kun sadan kiintiöpakolaisen valinta 1973 oli ilahduttanut vasemmistolaisia, kuusi vuotta myöhemmin oikeisto yllättyi myönteisesti kun kiintiöpakolaisia otettiin vaihteeksi Vietnamin venepakolaisista. Pitkä muisti auttaa voittamaan turhan hätäiset kansalliset, uskonnolliset tai aatteelliset ennakkoluulot.

Myös satavuotiaan Suomen historiasta ja kesäisin suosituissa sukukokouksissa voisi oppia kärsivällisyyttä: asetelmat muuttuvat sukupolvien myötä ja jos asenteet silti juurtuvat liian syvälle politiikkaan, ne eivät enää tarjoakaan vastauksia uusiin haasteisiin. Perisuomalainen tapa puhdistua hurskastelun synnistä voisi olla siirtyä lauteilta laiturille miettimään, mitkä asiat oikeasti merkitsevät eniten ja miten niistä voitaisiin sopia reilusti, rehellisesti ja rehentelemättä. Eihän aito suomalaisuus voi olla pinnallista itsetehostusta, edes takaisin säntäilyä, tyhjää puhetta ja ulkomaalaisten käyttöä poliittisina lyömäaseina puolueiden peleissä?